

Budapeşte, 14. III. 1958

Saygıdeğer Profesör Bey,

Göndermiş olduğunuz yani kitaplar ve tez kopyası için minnettarlığımı, derin saygı ve sonsuz şükran duygularımla ifade etmeme müsaade ediniz. (İzninizle tezi kopyalayan kişinin güzel el yazısı için ayrıca teşekkür etmek isterim). Bu bilimsel çalışmaların göndermenizden büyük bir onur duydum, ancak bir önceki mektubumda bu konuyla ilgili şükranlarımı telaffuz etmediğim için affınızı diler, üzüntülerimi ifade etmek isterim.

Kitaplardan yani bilimsel çalışmalardan çok faydalandım. Mukataa ve iltizam işlerinde “Kadı”nın rolünün ne olduğunu (bugüne kadar çok az bildiğimiz ya da bilmediğimiz böyle pek çok detay hakkında) Sizin kitabınızdan tam olarak ve ayrıntılarıyla açıklıyor. Yani bu kitap benim için gerçekten çok faydalı oldu çünkü sorunlarımı çözdü. İzninizle bu çalışmayla ilgili olarak bir ifade konusunda açıklama isteyeceğim: Bende defterlerin birisinde “ayak amili” /Osmanlıca şekli/ bu şekilde yer alıyor. Bu Macarca, İngilizce, Fransızca vb. nasıl ifade edilir, söylenir? Tahvil sözünün Macarca (ve de İngilizce) tam olarak nasıl ifade edildiği ile ilgili de bir sorum olacak. Kitabınızın ortalarına doğru şöyle yazıyor. “...tahvilindedir yani taahhüdü ve tasarrufu altındadır”. Bu tahvil sözü “ yükümlülük”, “obligation” olarak tercüme edilebilir mi?

Eğer Sizi yormazsam izninizle önceki mektubunda sözü geçen mahsul-i mabeyn ifadesine dönmek istiyorum. Bunun kelime olarak ne ifade ettiğini anlamıştım ama bu kelimenin arkasında nasıl bir anlam gizli olduğunu sadece tahmin edebiliyorum. Bu ifade yevmiye defterlerindeki bazı giriş kayıtlarında şu şekilde yer alıyor:

.....(Osmanlıca metin).....

Türk tarihi ve Türklerin Macaristan’ı fethettikleri dönem hakkında severek ve isteyerek uğraşıyorum. Sizin onurlandırıcı ve teşvik edici sözleriniz bana çok iyi geldi, içten teşekkürlerimi sunarım. Türk dönemine ait bir sancakla ilgili olarak bir monografi yazmayı çok isterim. Buna en uygun Hatvan Sancağı görünüyor çünkü (Jászberény ve Gyöngyös gibi) bazı şehirlerinde yaklaşık 400 adet Türkçe ve (diğer yerleşim yerlerine ait) çok sayıda Macarca ve Latince yazı kalmıştır.

Bunların dışında sancaklarla ilgili çok tahrir defteri var. Gerçi onlar burada değil, İstanbul’daki arşivlerdedir ama belki onların mikro filmini almak mümkün olur. Bu iki defterin mikro filmini alabilme konusunda ricada edersem Sizin beni aşırı cüretkâr bulmanızdan korkuyorum. Bu defterlerin mikrofilmini Sizin kendi adınıza istemenizin ve bana göndermeniz mümkün müdür? Bunların masraflarını şayet peşinen isterseniz (benim dövizim olmaması nedeniyle) kardeşim Kanada’dan gönderebilir. Veya Budapeşte’deki arşivlerden bir şeye ihtiyacınız olursa Size veya Başvekâlet arşivlerine gönderirim. Eğer bu yöntemler işe yaramazsa bu defterlerin mikrofilmlerini Kanada’daki bir üniversite ya da Londra’daki arkadaşlarımdan birisi talep ederse Başvekâlet arşivlerinin bunu vermesi olası mıdır, bu

konuda Sizin görüşünüz nedir? Bu ayrıntılı sorular nedeniyle beni affediniz ama monografiyi hazırlamak bu defterleri kullanmayı çok ama çok istiyorum. Türkçe malzemeyi en doğru biçimde kullanmayı istediğimi burada belirtmem müsaade ediniz. Türkler tarafından fethinden sonra Macaristan'da durumun çok kötü olduğu çünkü Türklerin her şeyi yakıp yıktığı şeklinde ön yargılarım yoktur. Eğer bu şekilde düşüncelerim olmuş olsa Macaristan'ın Türkler tarafından fethi dönemindeki bir sancak hakkında doğru olmayan bir tasvir yapmış olurum. Oysa okuduğum pek çok raporda "...düşman (Macar) kalelerini almak gerekir zira düşman sıklıkla kaleden etraftaki köylerin halkına saldırmakta ve onları yakıp yıkmaktadırlar." Yani Macar köylerini saldırı sırasında sürekli olarak Türk askeri değil çoğunlukla parasını düzenli alamamış imparatorluk ordusunda savaşılan ücretli askerler ve hajdular (Macar ücretli askerleri) tahrip etmişlerdir. Profesör Gyula Németh ve (önceden öğrencisi şimdi ise asistanı olduğum) Profesör Lajos Fekete bana daima Türk dili ve tarihi ile uğraşanların Türkleri sevmesi gerektiğini öğrettiler.

Göndermiş olduğunuz kıymetli kitaplarınız için bir kez daha Size teşekkür etmeme müsaade ediniz.

Lütfen derin saygılarımı kabul ediniz.

Gyula Káldy-Nagy

Not: İstemiş olduğum defterlerin arşiv numarası: Liva-ı Hatvan 256, 617, 673, 938, 1024. (Lajos Fekete Az Estergon Sancağı... 'nın 8. sayfasında ve 824 sayılı tahrir defterinde bu sayıları vermiştir.) Bu sonuncusunu M. Sertoğlu: Muhteva Bakımından Başvekâlet Arşivi adlı eserinin 44. Sayfasında söz eder.(Okunmayan bir satır var).